

Wysoki Kamień 1058 m npm.

Wysoki Kamień 1058 m npm leżący w Wysokim Grzbiecie w Górach Izerskich (Sudety) już w XIII wieku, kiedy to pierwsi Walonowie przemierzali te strony w poszukiwaniu skarbów ziemi, był tajemniczą i magiczną siłą przyciągającą.

Ten wybitnie bogaty widokowo szczyt zbudowany jest z gnejsów, hornfelsów i łupków łyszczykowych.

Potężne skały na szczycie Wysokiego Kamienia kształtem przypominają ruiny dawnej twierdzy, dlatego to miejsce zwane było też Wieczornym Zamkiem a dla wędrowców stanowiło punkt orientacyjny w terenie jak i źródło legend i opowieści.

Kamienia docierali kuracjusze ze Świeradowa Zdroju. Szczytami gór wiodła w miarę tawta, choć odległa droga. W nagrodę za trud wędrowki turyści mogli podziwiać stąd piękno gór w całej swojej okazałości.

Właścicielem wielkich obszarów leśnych w Górach Izerskich, w tym i Wysokiego Kamienia, była rodzina Schaffgotschów. (Pierwszymi udokumentowanymi właścicielami terenów obejmujących obszar Wysokiego Grzbiecia Izerskiego od Piechowic po Izerskie Garby byli joannicy, którzy w 1281 r. od księcia Bernarda Lwóweckiego nabyli ten teren za 100 grzywien srebra i dwie beczki wina).

Z inicjatywy rodziny Schaffgotschów ze

Wysoki Kamień, schronisko i wieża widokowa, 1907. Pocztówka ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, nr inw. S961F0

W pobliżu Wysokiego Kamienia przebiegała Stara Droga Celna oraz Kościelna Ścieżka. Na początku XX wieku można było w okresie zimy zjechać na saniach ze szczytu w dół aż do Szklarskiej Poręby Dolnej. Świadczy o tym następująca historyjka.

Pewnego zimowego popołudnia w gospodzie leżącej w pobliżu kościoła w Szklarskiej Porębie Dolnej zadzwonił telefon. Dzwonił właśnie gospodarz ze schroniska na Wysokim Kamieniu do właściciela gospody: Paweł, właśnie do ciebie z Wysokiego Kamienia rusza teraz na saniach trzech mężczyzn, którzy chcą się napić u ciebie gorącego piwa. Rozmowa telefoniczna nie była jeszcze skończona a już było słychać na dworze przed gospodą radosne okrzyki saneczkarzy. O tym jak szybko trasę długości ok. 4800 m oni pokonali, może świadczyć to, że rozmowa telefoniczna była prowadzona nie przez dwie kobiety, lecz przez dwóch mężczyzn, a więc naprawdę krótko.

Obecnie przez szczyt przechodzi czerwony szlak turystyczny oraz bierze początek szlak żółty.

Na początku XIX wieku w czasach rozwijającego się dość intensywnie ruchu turystycznego, często i licznie na szczyt Wysokiego

Świeradowa Zdroju postanowiono na szczycie Wysokiego Kamienia wybudować schronisko służące turystom a właścicielom przynoszące chlubę i dochód.

W 1837 r. energicznie przystąpiono do budowy schroniska i jeszcze w tym samym roku udostępniono je turystom. Wstęp był tylko dla „prawdziwych turystów”, przemysłnikom, kłusownikom i włóczędgom wejście było zabronione.

Ta drewniana budowla usadowiona w osłonie skał mieściła 3 stoły i 12 krzeseł, otwarta była tylko w okresie letnim. Budowa schroniska, nie licząc drewna, kamieni i cegieł, kosztowała 492 talary i 6 srebrnych groszy.

W tym samym czasie w Karkonoszach nad Śnieżnymi Kotłami wybudowano drugie takie samo schronisko, według tego samego planu i o takim samym wyposażeniu, tzw. schronisko bliźniacze.

Na Wysokim Kamieniu schronisko stało do 1882 r. (45 lat), aż zostało zniszczone przez pożar, natomiast nad Śnieżnymi Kotłami do 1861 r. (24 lata) i zniszczyły je silne wiatry.

Właściciele schroniska oddawali je w dzierżawę. Dzierżawcy mieli za zadanie pro-

wadzić schronisko na wysokim poziomie, dbać o zaopatrzenie i zwiększać dochody. Czynsz dzierżawny ustalony był początkowo na 40 talarów rocznie i w zależności od uzyskiwanych przez dzierżawców dochodów wzrastał lub malał. Dzierżawcy zmieniali się dosyć często, gdyż nie wszyscy dawali sobie radę ze splątą czynszu. Odwiedzanie Wysokiego Kamienia znacznie wzrosło a tym samym dochody po wycie w schronisku króla pruskiego Fryderyka Wilhelma IV. Gdy ogólna sytuacja gospodarcza i polityczna ludności uległa pogorszeniu (bezrobocie, nędza, klęski żywiołowe, nieurodzaj, napływające wieści rewolucyjne z Francji, wojny), to i sytuacja materialna w schroniskach ulegała znacznemu pogorszeniu.

Duży wpływ na zmniejszenie liczby turystów na Wysokim Kamieniu miał fakt doprowadzenia linii kolejowej ze Zgorzelca do Jeleniej Góry. Do tej pory wielu turystów z Zachodu porzez Świeradow Zdrój i Wysoki Kamień wędrowało w inne rejony Sudetów.

Budowa czy też rozbudowa innych większych schronisk w różnych częściach gór, które turystom oferowały więcej atrakcji niż małe schronisko-gospoda na Wysokim Kamieniu także przyczyniły się do spadku w nim liczby turystów. Pomimo tych wszystkich okoliczności Wysoki Kamień nadal był ulubionym miejscem odwiedzanym przez kuracjuszy ze Świeradowa Zdroju a turysta mógł tu znaleźć wszystko, co było mu potrzebne do drogi.

Aby uatrakcyjnić pobyt na Wysokim Kamieniu w 1872 roku wybudowano drewnianą wieżę widokową, która stała tutaj do 1927 roku aż padła ofiarą silnych wiatrów.

Nową wieżę widokową, również drewnianą, o wysokości 10 m wzniesiono w 1928 r. na skałach szczytowych obok schroniska i wieńczyła ona szczyt do 1945 r.

Po spaleniu się schroniska na wiosnę 1882 roku, aż do fundamentów, postanowiono wybudować nowe większe schronisko starając się zachować dawny wygląd i charakter. Z biegiem lat schronisko rozbudowywano dostosowując je do zmieniających się potrzeb.

Gdy w 1902 r. doprowadzono do Szklarskiej Poręby linię kolejową oraz przeprowadzono nową drogę na Wysoki Kamień i wytyczono tor saneczkowy, zainteresowanie schroniskiem wśród turystów znowu wzrosło.

Popularność sportów zimowych przyczyniła się do tego, że schronisko było teraz czynne przez cały rok.

Czasy I i II wojny światowej znacznie ograniczyły ruch turystyczny i uniemożliwiły dalszą rozbudowę schroniska.

Po II wojnie światowej schronisko na skutek splądrowania i zdewastowania było w rozpaczyliwym stanie. Brak należytego doinwestowania schroniska przyczynił się do jego całkowitej likwidacji w 1963 r.

Od 1996 r. właścicielem szczytu Wysoki Kamień jest J. Gołba, który próbuje zagospodarować to niezwykle miejsce. Wybudował tu już kiosk, w którym turysta może kupić napoje, słodycze i pamiątki, oraz rozpoczął budowę nowego schroniska.

Dorota i Józef Gołba

Góry Izerskie

Bibliografia

Rohkam Heinrich, *Bauder und Baudenleute*, Breslau 1937

1058 m n.p.m.
Wysoki Kamień